

ЯСУНАРИ КАВАБАТА

ЕЛЕГИЯ

Превод от японски: Добринка Добринова, 1983

chitanka.info

Какъв тъжен обичай имат хората — да разговарят с мъртвите! Но още по-тъжно е това, че човек и след смъртта си продължава да съществува в съзнанието на другите такъв, какъвто е бил приживе.

„Съкровна същност на елегичната поезия е да открива сходството между човешката съдба и съдбата на растенията...“ Забравила съм името на философа, изрекъл тези думи, не знаей дори началото и края на неговата мисъл, затова ми е трудно да съдя каква е същността на растенията — дали в тях не е заложена някаква подълбока сила от това, да се раждат и повяхват? И сега, когато съм обаяна от очарованието на елегичната поезия на будистките сутри и разговарям с вас — мъртвия, бих искала да се обърна по-скоро към алените цветове на ранно цъфтящата слива, а не към вас такъв, какъвто бяхте в живота. Защо да не си измисля чудна приказка и да си представя, че вие сте се въплътили в алените цветове, разпръснати около мен? Но защо непременно познати и близки за мен растения? Защо да не бъдете чуден цвят от незнайните планини на далечни земи? Бъдете такова цвете и аз ще разговарям с него, защото ви обичам, както и преди... Искам да си представя тези далечни планини, но не мога, не виждам нищо, усещам само аромата на цветята в моята стая.

Само че това е мъртъв аромат!

„Ха, но аз не бива да роптая“, помислих си и ето, че се разсмях.

Знаете ли, аз никога не съм обичала парфюмите. Помните може би онази нощ — оттогава са изминали вече 4 години, — вашата брачна нощ. Аз си бях у дома и изведнъж ме облъхна остър аромат. Почувствувах се смутена от разливащата се по голото ми тяло чужда за мен миризма. Главата ми се замая и за миг загубих съзнание. Точно в този час, в първата нощ на своето сватбено пътешествие, вие сте пръскали върху бялата постеля в хотелската стая парфюма на вашата съпруга.

А аз нищо не подозирах — вие избягахте, оженихте се тайно от мен. Узнах за това много по-късно, но в онзи час на нощта нищо не знаех.

Дали потопен в аромата на брачното ложе, не сте поискали прошка от мен? Дали случайно не сте си помислили какво би било, ако на мястото на младата ви съпруга бях аз?

Европейските парфюми са силни, острият им аромат е прекалено „земен“.

Тази вечер у дома се събрахме пет-шест мои стари приятелки. Започнахме да играем карута^[1], но нещо не ни спореше: дали защото новогодишните празници вече отлетяха, или защото бе късно да играем на карута — всяка от нас бе на възрастта, когато жената има съпруг и деца. От собственото ни дихание в стаята изведнъж стана прекалено душно. Дори ние самите забелязахме това. Баща ми запали китайски благовония. Въздухът стана по-свеж, но унинието не се разсея. Сякаш всички бяха в плен на собствените си мисли.

Спомените са нещо удивително красиво и аз съм убедена в това.

Представете си обаче какво би се получило, ако четиридесет-петдесет жени се съберат в една стая с много цветя и се отдадат на спомени. Цветята навярно ще увехнат. И не защото в съзнанието на тези жени е изплувало нещо неприятно. Просто в сравнение с бъдещето миналото е много по-осезаемо и реално.

Размислих се за такива твърде странни неща и си спомних за мама.

Като малка ме считаха за дете-чудо. Всичко започна с играта на карута. Нямах и пет години и не знаех една буква нито от катакана, нито от хирагана. Но веднъж в разгара на играта мама неочаквано ме погледна и попита:

— Тацуе, ти винаги кротко ни наблюдаваш. Може би вече си научила играта, а? — после тя ме погали по главата и продължи: — Ела, опитай. Току-виж си отгатнала. Изтегли поне една карта.

Възрастните веднага ми направиха място, отдръпнаха се и се вторачиха в мен, безпомощното дете. Всички ме гледаха с любопитство.

Моята дребна, по-малка и от картата ръка се отпусна съвсем спокойно върху най-близката до мама карта.

— Тази ли, мамо? — попитах наивно и я погледнах.

— А! — първа възкликна учудено мама. След нея заахкаха и останалите.

— Но това е чиста случайност — каза мама, — та тя още не знае буквите.

Но след случилото се гостите вероятно в знак на уважение към мен преустановиха играта. Четицата се обърна към мен и започна

бавно да ми чете написаното върху картите. Аз опитах с още една карта и пак улучих. Изтеглих още и още и всеки път познавах, но не разбирах нито един от написаните върху картите стихове, макар и да ми ги прочитаха. Не знаех наизуст нито един от стиховете, не можех и да чета, но винаги отгатвах. Насочвах спокойно ръката си към някоя карта, а друга една ръка — ръката на мама — галеше косата ми и моята душа преливаше от радост.

Слухът за моите способности се разнесе мълниеносно. И вече винаги пред гости у дома или когато отивахме някъде с мама, аз играех на карута. Тази игра бе станала символ на нашата обич с мама. Постепенно започнах да проявявам още по-чудновати способности.

А днес, макар че вече зная наизуст стиховете от „Хякунин-ишшу“^[2] и разчитам написаното върху картите, аз играя много по-лошо, отколкото като дете, когато някаква незнайна сила движеше и ръководеше моята ръчичка.

Мама... Днес споменът за нея ми е противен като европейските парфюми. И причината сте пак вие. Мама не ви оставяше на мира, не преставаше да търси доказателства на вашите чувства към мен.

А доказателства имаше прекалено много. Може би тъкмо затова вие ме изоставихте, макар че любовта ни бе огромна и взаимна.

В онази нощ, когато далеч от вас аз внезапно бях обляна от аромата на вашето брачно ложе, в моята душа се затвори една врата.

След смъртта ви нито веднъж, аз нито веднъж не съм виждала вашия образ.

Нито веднъж не съм долавяла вашия глас.

Крилете на моя ангел се счупиха. Защото не желая да се възнеса в света на мъртвите, който обитавате вие. Не мислете, че се противя да напусна живота. Заради вас спокойно бих се разделила с него, стига да можех да се превърна в стръкче полско цвете. Тогава още утре бих ви последвала.

Аз казах: „Този аромат е мъртъв!“ — и се разсмях. Над какво ли? Над своята неприязън към изкуствените аромати — източните благовония обикновено свързвам с погребения и будистки служби. Над двете приказки за аромата, които неотдавна прочетох в две различни книги.

Първата приказка се съдържа в сутрата „Има“. Ето какво се разказва в нея: „В «Страната на благовонната» растели чудновати

дървета и всяко си имало свой особен аромат. Под дърветата сядали мъдреците. Те вдъхвали техния мирис и постигали истината. А истините били толкова, колкото и ароматите.“

Ако непосветеният прочете учебник по физика, ще му се стори вероятно, че цветът, миризмата и звукът са явления от еднакво естество и се отличават само по това, че се възприемат от различни човешки органи. Какво странно, щом като и учените са склонни да създават правдоподобни теории като например тази за сродството на душевната сила с електромагнитните вълни...

... Живели някога двама влюбени. Мъжът много пътувал и пощенският гълъб разнасял непрестанно писмата им. Каква сила е движела гълъба през огромните разстояния помежду им? Влюбените вярвали, че това е силата на любовта, която се излъчва от техните писма... Казват, че се срещат котки, които виждат привидения... А често пъти животните предчувствуват съдбата на човека по-остро от самия него. Струва ми се, че съм ви разказвала как баща ми загуби нашия английски пойнтер по време на лов в Идзу. На осмия ден той се завърна съвсем измършавял и изтощен — никога не приемаше храна от друго освен от господаря си. И все пак какво бе направлявало това куче от Идзу до Токио?

В сказанието за „Страната на благовонията“ мъдреците опознават различни истини под въздействието на един или друг аромат. Не ми се вярва това да е само един красив поетичен символ. В сказанието на Реймънд в „Страната на духовете“ духовна храна за хората са различните цветове, тъй както и мъдрите обитатели от „Страната на благовонията“ подхранват сърцата си с ухания и аромати.

Младши лейтенант Реймънд Лодж бил най-малкият син на сър Оливър Лодж. През 1914 г. той постъпил като доброволец в армията и бил зачислен във Втори южноланкширски полк. Оттам го изпратили на фронта и на 14 септември 1915 г. при щурма на хълма Фуше Реймънд бил убит. Наскоро след смъртта си Реймънд предал с помощта на медиуми (госпожа Ленард и господин Питърс) подробни сведения за „Страната на духовете“. По-късно баща му — професор Лодж — систематизирал тези сведения в една книга.

В госпожа Ленард се вселил духът на индийската девойка Фида, а в господин Питърс духът на стария италиански анахорет Мунстоун. (Затова медиумите говорели развален английски език.)

Реймънд, който обитавал третия кръг на „Страната на духовете“, се отправил един ден към петия. Там той видял величествен дворец, изграден от нещо подобно на алабастръ.

Вътре белоснежното здание преливало като дъга. На една страна сияела червена светлина, на друга — синя, а в самия център — оранжева. При това цветовете не били резки въпреки ослепителното сияние, а, напротив, изглеждали удивително нежни. „Откъде ли се излъчват тези цветове?“ — помислил „господинът“ (така наричала Фида Реймънд) и се огледал. И тогава видял, че широките прозорци са с различни по цвят стъкла. Духовете на мъртвите се движели във вълните на светлините. Едни избирали розовия, други синия. Имало и такива, които се потапяли в оранжевия и жълтия. „Защо правят това?“ — недоумявал господинът. Но веднага му обяснили: розовият цвят е цвят на любовта, синият е лечител на душата, а оранжевият е цветът на мъдростта. Всяка душа се насочвала към желания цвят. Обяснили му също, че хората на земята още не разбират същността на светлината и цветовете, но и те все някога ще проумеят силата на ефектите на цветовете.

Може би сега вие се смеете. Но нали ние украсихме спалнята си тук на земята, като използвахме цветните ефекти. А и психиатрите са на мнение, че цветовете влияят на нервната система на човека, нали?

Реймънд разказал още една приказка — приказката за миризмите. Тя била също тъй наивна както приказката за цветовете.

... Ароматът на увехналите цветя се възнася на небето и там от него се раждат съвършено същите цветя като на земята. Изобщо всичко в „Страната на духовете“ възниква от мириса на земните неща. И наистина, ако се съсредоточим, може би ще успеем да почувствуваме, че всичко, което умира и се разлага, има своя специфична миризма. Съвсем различна е например миризмата на увехналата акация от тази на изсъхналия бамбук. Гниещото ленено платно издава една миризма, разлагащото се сукно друга. Тъкмо тези мъртви миризми се отправят на небето и там от тях се раждат хора, растения и предмети — съвършени копия на земните.

... Душата на човека не отлита от тялото изведнъж, а много бавно и постепенно. Нейният аромат се възнася на тънички като копринени нишки струйки, от които там горе, на небето, лека-полека се изгражда духовната плът на човека — съвършено подобие на

земното му тяло. Така и в отвъдния свят човек остава такъв, какъвто е бил на земята. И в тялото на Реймънд не се променила нито частица по време на това тъй сложно превъплъщение, не паднала дори и мигла от клепачите му, дори и зъбите му, развалени и прогнили на земята, станали здрави и красиви.

В задгробния свят, в „Страната на духовете“ всички слепи проглеждат, всички куци прохождат. Там живеят същите като на земята коне, котки и птици, издигат се същите тухлени къщи. А от аромата на атмосферата или от незнайните есенции, които се получават от мъртвите миризми, се появяват цигарите, уискито, газираната вода. Има дори цигари и уиски — много примамливо, нали?

В „Страната на духовете“ децата продължават да растат и да се развиват. Там Реймънд се срещнал със свои братя и сестри, напуснали преждевременно земния живот. Те били вече големи — юноши и девойки. Реймънд бил поразен от духовната им красота — земните пороци нямали власт над тези създания. А най-прекрасна била една от сестрите му, приела омайния образ на девойката Лилия, в одежди, изтъкани от светлина с лилия в ръка... Как ли би ги възпял поетът?

В сравнение с „Божествената комедия“ на великия Данте или с ада и рая на гениалния мистик Сведенборг разказите на Реймънд за „Страната на духовете“ звучат наивно и са сякаш плод на детско въображение. Но мен не ме вълнува дали те са правдоподобни. Пленява ме тъкмо тяхната очарователно наивна приказност. Самият професор Лодж едва ли е вярвал на тези сведения за задгробния живот, той просто беседва с покойния си син, опитва се да даде своеобразно доказателство за безсмъртието на човешката душа. Професорът е посветил тази книга на милионите жени — майки и съпруги, загубили своите близки в голямата Европейска война. Чела съм наистина безброй разкази за връзките със задгробния свят, но никога не съм попадала на нещо, което тъй убедително да внушава безсмъртието на духовното съществуване. Не зная, може би сега, когато смъртта ме разделя с вас — моя любим, аз би трябвало да потърся утешение в тази книга. Но вместо утеха откривам само една-две забавни приказки.

Колко земни, примитивни и вулгарни са представите на европейците за задгробния живот. Данте и Сведенборг са гении, но могат ли да се сравняват техните описания за отвъдното с великолепните илюзии за онзи свят, който откриваме в будистките

книги. Истина е, че и източните философи често отбягват този въпрос. Конфуций е писал: „Още не съм успял да вникна в тайните на живота, а как тогава да проумея тайните на смъртта?“ Но намирам все по-голяма утеха в някои будистки сутри, които звучат като ненадмината фантастична рапсодия за двата свята — този и отвъдния. Тези сутри са за мен най-прелестната елегична поезия.

В задгробния свят Реймънд среща индийската девойка Фида, чийто дух се вселява в госпожа Ленард. Защо тогава Реймънд говори с неописуем възторг за срещата си с Христос? Защо в небесния свят той не се среща и с Шакия Муни? Защо не разказва за онзи приказен отвъден свят, описан в будистките сутри? Има една такава будистка проповед. След като всички живи преминават през петте кръга на преосъществяванията в течение на стотици и хиляди вечности и изживеят неизчислими раждания и кончини, всеки за всекиго, някога и някъде е и баща, и майка. Всички мъже на света са любящи бащи, всички жени — страдащи майки.

Да, страдащи майки, така е казано.

И още: бащите са любящи благодетели, а майките — страдащи благодетелки.

Може би е неразумно йероглифът „хи“ да се тълкува просто като „страдащ“, но според будистката философия майчинското милосърдие превъзхожда бащинското.

Навярно добре си спомняте какво се случи, когато почина мама, как се учудих, когато ме попитахте неочаквано:

— За майка си ли мислиш?

Дъждът бе спрял, премахнат сякаш с магическа пръчка. Наоколо стана пусто и чисто, целият свят грейна, озарен от лъчите на ранното лятно слънце. През прозореца се виждаше как лека мараня се стеле над зелената моравя. Слънцето бавно се спускаше на запад. Аз седях на коленете ви, зареяла поглед в далечината — дъбравата насреща изглеждаше ярка, а контурите ѝ бяха сякаш очертани с по-тъмна краска. Изведнъж в края на моравата се появи някакво бледо сияние, сякаш отражение на залязващото слънце върху стелещата се мараня. Оттам се зададе мама...

При вас живеех против волята на родителите си. Но като видях мама, не изпитах капчица срам. Бях силно удивена и понечих да се

изправя. Ала мама само стисна с лявата ръка гърлото си, сякаш да спре напирашките думи, и изчезна.

Рухнах върху коленете ви, и тогава вие ме попитахте:

— За майка си ли мислиш?

— И вие ли видяхте?

— Какво?

— Мама. Тя беше ей там.

— Къде?

— Ето там.

— Не, не съм я видял. Да не се е случило нещо с нея?

— Да, тя умря. Дойде да ми съобщи.

Тръгнах си веднага и се завърнах при баща си у дома. Не бяха пренесли тялото на мама от болницата. Дори не бях разбрала, че тя е боледувала, толкова рядко поддържах връзка с близките си. Починала от рак на езика. Дали това не беше искала да ми покаже, когато стискаше гърлото си? Издъхнала бе точно в онзи миг, когато се появи като видение пред мен.

Мама бе от онези истински „страдащи майки“, но дори и за нея аз никога не съм отправяла молитва пред олтара на празника Урабон. И никога не съм се опитвала чрез медиум да беседвам с нея и да чуя нещо за отвъдния свят. Бих предпочела тя да е младо дръвче от далечната дъбрава, с което да мога да си говоря.

Навярно душата, която претърпява безконечни раждания и кончини, е неспокойна и страдаща. Нали и Шакия Муни учи човешкия род да се изтръгне от кръговрата на преражданията и да постигне покой в Нирвана. И все пак, струва ми се, че няма на света сказание, в което да са „втъкани“ по-чародейни мечти от учението за преражданията. Това е най-красивата елегия за любовта, създадена от човека. Тази вяра съществува в Индия от времето на ведите и навярно тъкмо в това е духът на Изтока. В гръцката митология също има светли митове за цветята, в които се превъплътява човешката душа. И изобщо на Запад легендите за прераждането на човека в животни и растения са повече от звездите на небето. Да вземем например песента на Гретхен в затвора от „Фауст“. В нея се казва, че след като я убили и закопали, тя, Гретхен, се превърнала в птичка. И все пак още мъдреците в древността и учените днес, всички, които размишляват върху тайните на живота и смъртта, величаят човешката душа и вечно пренебрегват

душите на растенията и животните. В продължение на хиляди години човекът най-безразсъдно е крачил по познатия и утъпкан път, без дори и през ум да му мине да се отклони, да се огледа наоколо. Може би тъкмо това е причината за самотата на неговата душа, която блуждае сам-самичка в една безбрежна пустиня. Но рано или късно човекът ще проумее истината, ще се обърне и ще поеме обратно по извървения вече дълъг път.

Сигурно ви е смешно, нали? Ще започнете да твърдите, че се връщам към пантеизма на древните народи и първобитните племена? Но нали учените, изследвайки всичко онова, от което е съставена материята, все повече се задълбочават и техните търсения и опити внушават мисълта за кръговрата на онова нещо, от което се състои целият материален свят. А няма идеята, че мирисът на всичко, загубило форма на земята, създава материята в отвъдния свят, не е само символичен химн на научната мисъл?

Защо, след като основният елемент на материята и нейната енергия са неразрушими, в младия живот на едно непросветено момиче можа да се сломи енергията на вечно търсещата душа? Не доказва ли това, че душата е само термин, обикновено прилагателно, отнасящо се до енергията, която преминава през всички земни и небесни създания?

Теорията на безсмъртието на душата отразява привързаността на живите хора към живота и към мъртвите. Тъжна илюзия е да се вярва, че в задгробния свят душата е носител на личностните белези на земната душа. Да вярваш, че земната същност на човека с неговата любов и неговата омраза се запазва в задгробния живот, че, макар и разделени от смъртта, родители и деца остават родители и деца, братя и сестри продължават да съществуват там като братя и сестри, както и в цялостната представа на западната цивилизация за света на мъртвите като подобие на земното общество, в което се възвеличават единствено човекът и неговата привързаност към живота, всичко това навява у мен безутешна самота.

Вместо в призрачно видение, бих искала, когато умра, да се превърна в бял гълъб или в стръкче анемониев цвят. Колко безгрижно и спокойно бихме живели тогава!

Още в школата на Питагор в древността са смятали, че душите на грешниците се вселяват в зверове и птици и изпитват техните

животински страдания.

На третия ден след разпятието на Христос, когато все още кръвта по кръста не била засъхнала, той се възнесъл към небето и тленните му останки изчезнали. И стояли двама в блестящи дрехи от двете страни на кръста, и паднали те в голям страх, и казал им онзи човек:

— Защо търсите живия в мъртвия? Няма го тук, защото той възкресе. Спомнете си какво ви каза, когато бе в Галилея: „Синът човешки ще бъде предаден и разпънат на кръст от ръцете на престъпници и на третия ден ще възкръсне“.

Реймънд среща Исус Христос на небето, облечен в точно такива блестящи одежди. Изобщо в задгробния свят на Реймънд всички са облечени в нещо като мантии, изтъкани от светлина. Според неговите думи тази премяна е изплетена от събираните приживе съкровища на душите им. След смъртта земното съществуване на душата се превръща в нейна задгробна премяна. Това сказание е пропито с нравственото учение на земния свят.

Както в будисткия рай, така и в „Страната на мъртвите“ на Реймънд има седем кръга. Душата преминава през тях, като постепенно се пречиства и усъвършенствува.

Будисткото учение за кръговрата на преражданията е своеобразен символ на земния морал. По законите на кармата след смъртта всички живи същества се разплащат за своите земни деяния. Отплатата, която получават в отвъдния живот, е в причинно-следствена връзка с техните прегрешения или благодеяния на земята. Така ястребът може да се прероди в човек, човекът в пеперуда или в Буда... Какво осквернение на светлата будистка елегия!

Колко по-възвишено звучи песента за прераждането в древноегипетската „Книга на мъртвите“, колко повече светлина и оптимизъм излъчва легендата за Ирис и каква радост има в прераждането на Анемоне. В гръцката митология и луната, и звездите, и животните, и цветята — всички са божества, и тези божества скърбят и се радват като хората. От гръцките легенди лъха такава крепко душевно здраве, такъв пълнокръвен живот, сякаш танцуваш гол под ясното небе върху зелената морава! Там боговете просто и естествено се превръщат в цветя и стръкчета трева и се появяват като в игра на криеница. Така красивата горска нимфа Харита, укривайки се от погледа на нежелания юноша, се превръща в маргаритка. А Дафне, за

да се спаси от безпътния Аполон и да запази непорочността и чистотата си, се превръща в лавров венец.

Красивият юноша Адонис, за да утеши след смъртта си тъгуващата по него любима Афродита се преражда в красивото цвете на щастието и дълголетие. Опечален от смъртта на своя любим приятел Хиацинт, Аполон превръща образа му в зюмбюл.

Не бих ли могла и аз да ви видя в някое алено сливово цвете, разцъфнало, да речем, в нишата на моята стая? Разговарям с цветето — разговарям с вас...

Не стават ли чудеса... В пламъка се ражда лотосът, в любовната страст се постига прозрението... Изоставена от вас, аз прозрях душата на Анемоне. Нима не е това смисълът на тези слова?

... Богът на вятъра, без сам да разбере, обикнал прекрасната Анемоне — богинята на гората. За това научила неговата възлюбена — богинята на цветята. Тя била обзета от страшна ревност и прогонила нищо неподозиращата и невинна Анемоне от своите владения. Анемоне прекарала в сълзи и отчаяние много дни и нощи сред полята. После си помислила: „Вместо да се измъчвам, по-добре е да стана полско цвете, да живея като приказно цвете и с душевната чистота на цветята да се радвам на всички земни и човешки блага“. Още не изрекла тези думи, и чудото станало. Само си помислила и от злочеста богиня се превърнала в красиво полско цвете, а на душата ѝ мигом станало светло и спокойно.

И аз самата, откакто ме напуснахте, от ревност към Аяко, която ви отне от мен, дни и нощи копнеех да се преобразя в цветето Анемоне.

Много странно нещо са човешките сълзи. Но много по-странно е, че разговарям с вас тази нощ. Впрочем не ви казах нищо ново. Нима за това не са мечтали милиони хора столетия наред? Може би съм се родила жена, за да се въплъти в моята душа като в сълза елегичната поезия на света...

Когато бях ваша любима, всяка вечер, преди да ме погълне сънят, сълзите ми бликаха от щастие. А след като ви загубих, сълзите течаха по моите страни сутрин още щом отворех очи.

Когато заспивах до вас, вие никога не ми се присънвахте, но след нашата раздяла всяка вечер сънувах, че ме прегръщате, и плачех в съня си. А сутрин, когато се събуждах, изпитвах дълбока печал. И това

състояние замени някогашните мигове на радостни сълзи вечер преди сън.

Аз все мисля и мисля... Ако на този свят ароматът и цветът са храна за сърцето, няма тогава любовта не може да бъде извор на щастие за женското сърце...

Когато ви имах, всичко наоколо се озаряваше от моето щастливо, любящо сърце и всичко беше необикновено. Дори покупката на якичка за кимоно или разрязването на костур в кухнята.

Но откакто ви загубих, всичко опустя и повехна — и ароматът на цветята, и песента на птиците. Запустя пътеката, свързваща моята душа с всичко земно и небесно. Тъгувах повече по загубената си любов, отколкото по любимия.

И започнах да чета елегии за кръговрата на превъплъщенията. Четях и сред птиците и зверовете откривах вас, откривах себе си, докато в един миг не почувствувах, че моята безгрижна и чиста любов към всичко прекрасно, към творенията на природата е отново в мен. И дали поради това тази моя елегия на просветлението не е пропита с такава тъга от човешките страсти. Ах, колко силно ви обичах!

И в онези дни, когато току-що ви бях срещнала, и сега, когато съзерцавам напъпилите алени цветове на сливовото дръвче, аз тихо и горещо се моля — нека моята душа подобно на волно течение да полети свободно към вас, където и да сте.

Помните ли, когато пред мен се яви видението на мама? Преди да успея да кажа и дума, вие ме попитахте — да не се е случило нещо с майка ти? Ние двамата бяхме като едно цяло. Нима можех да допусна, че има сила, която да ни раздели. Това внесе покой в душата ми. После заминах за погребението на мама и ви написах писмо. Първото след нашата раздяла. Седях у дома пред тристенното огледало на тоалетната масичка и пишех:

„Татко е сломен от скръб. Навярно ни е простил, защото даде съгласието си да се оженим. Не зная дали това е причината, но ми подари траурните одежди. Сега съм поотслабнала и се старая да изглеждам, както подобава при траур, но въпреки това съм красива. Официалните черни дрехи — никога не си ме виждал пременена така — наистина ми стоят добре. Колко бих искала да ме видиш такава, каквато съм сега в огледалото. Черното е красив цвят, но колко по-красиви ще бъдат ярките, светли тонове на моето сватбено кимоно. Ще

се помоля на татко и той може би ще ми подари ярко кимоно. С всеки изминат ден все повече копнея да се върна при теб, но налага се още малко да потърпя, поне до тридесет и петия ден. Няма да бъде прилично, ако напусна сега дома си, както тогава. Бих искала да изкупя вината си. Предполагам, че Аяко идва да ти помага в домакинството.

Братчето ми не се отделя от мен, толкова е малък още, а така мило ме защитава пред всички роднини...

Ще взема със себе си и тази масичка с огледалото.“

Вашето писмо пристигна на следващия ден вечерта.

„... А ти навярно си много измъчена от нощните бдения и други грижи. Пази се, моля те. Аяко идва и много ми помага. Спомних си за твоята тоалетна масичка. Беше ми разказвала, че ти е подарък от твоята приятелка, французойката от мисионерското училище, която ти я оставила, преди да си замине. Ти все съжаляваше, че не си я взела тук със себе си. Сега, макар и далеч, струва ми се, че те виждам в огледалото — бледа и красива в черните си одежди. Как бих искал по-скоро да те облека в пъстрата сватбена премяна. Може и тук да ти приготвя всичко. Надявам се, че баща ти наистина ни е простил и е съгласен да се оженим. Но може би просто проявява слабост, защото е дълбоко покрусен. Никак не е красиво човек да се възползува от подобни състояния на другите, но какво да се прави...

Тацуе, как е братчето ти, което ти на времето си спасила от смърт?“

Това ваше писмо не бе отговор на моето, нито пък моето бе отклик на вашето. Ние си пишехме един на друг по едно и също време за едни и същи неща. Нито вие, нито аз се учудвахме на това. Туй бе само още едно доказателство за нашата любов. Бяхме свикнали с това още от самото начала, още преди да заживеем заедно.

Вие често ми казвахте: „Докато си при мен, Тацуе, от нищо не ме е страх, нищо лошо няма да ме сполети“. Казахте ми го и когато ви разказах онази нещастна случка с моя брат.

Нашето семейство наемаше през лятото вила на морския бряг. Един ден тъкмо бях излязла да изпера край кладенеца банските костюми, когато изведнъж ми се стори, че чувам брат ми да вика, че виждам бушуващите вълни на морето, платната на потъваща лодка, потъмняло от облаци небе... Изплаших се и вдигнах очи към небето. Времето беше слънчево и спокойно, но аз почувствувах тревога.

Влязох бързо вкъщи и извиках на мама, че нещо страшно ще се случи с братчето ми. Тя пребледня, дръпна ме за ръката и двете полетяхме към брега. Брат ми точно се качваше в една лодка.

Две мои приятелки гимназистки и един студент първокурсник бяха решили този ден да отидат с яхта до едно курортно селище, отстоящо на две ри от нас. Бяха приготвили храна за целия ден — сандвичи, плодове, дори и сладолед. Осемгодишният ми брат се беше лепнал за тях, но сега мама не го пусна.

Времето беше чудесно, но на връщане, когато приятелите ми били още в открито море, внезапно задухал силен вятър, рукнал пороен дъжд и при опит да променят курса яхтата се обърнала. Тримата, здраво притиснати до мачтата, издържали до пристигането на спасителния катер. Нагълтали се с малко вода, но животът им не бил в опасност. Двете момичета не плуваха добре и студентът им бе помогнал със сетни сили, а какво ли щеше да се случи, ако с тях бе и едно дете?

Мама не пусна брат ми с лодката, защото вярваше в моята пророческа дарба.

Още като малка у мен се проявяваха удивителни качества. Бях се прославила с играта на карута и с това, че отгатвах старинните текстове върху картите. Чул за това, директорът на началното училище беше изявил желание да види „детето-чудо“. Един ден отидохме у тях заедно с мама. Тогава още не ходех на училище, едва можех да преброя до сто и не знаех арабските цифри, но с лекота можех да делия и умножавам. Давах бързи и правилни отговори на леки детски задачи за животни. Отговорите като че идваха ей така, от само себе си, без да се замислям и изчислявам. С лекота отговарях и на по-прости въпроси по география и история.

А тези мои необикновени способности се проявяваха само когато мама беше до мен.

Директорът наблюдаваше как играя на карута и не можеше да скрие възторга си. Охкаше, ахкаше, тупаше се по коленете от почуда, а мама му разказваше и за други мои способности: как ако някоя вещь изчезнеше от дома, аз винаги я откривах.

Директорът се позамисли, отвори книгата, която лежеше пред него на масата, и я поднесе към мама.

— Не вярвам обаче дъщеричката ви да може да разбере какво пише тук. Момиченце, на коя страница съм отворил?

Без да се замислям, изрекох една цифра, и това се оказа номерът на страницата, погледна ме и запита:

— А какво е написано тук?

— „Синец от кристали... цвят от глициния... сняг се сипе върху сливов цвят... едно прелестно дете яде ягоди...“

Това окончателно го поразя.

— Невероятно! — възкликна той. — Това дете е чудо! Ясновидка! Я ми кажи как се казва книгата?

Замислих се за миг, поклатих глава и казах:

— „Макура-но-соши“^[3] на Сей Шонагон.

Това, което бях „прочела“, се отличаваше от написаното, което гласеше: „... цветовете на сливата под едрите снежинки... прелестният младенец вкухва ягоди...“

Но и сега ясно си спомням удивлението му и как мама сияеше от гордост.

В онези години аз не само знаех наизуст таблицата за умножение, но мое любимо занимание бе да отгатвам какво например ще бъде времето утре, колко малки ще роди нашето куче, кой ще дойде у дома на гости, в колко часа ще се завърне татко, а понякога предсказвах кога ще умре някой болен. Обикновено всичко се сбъдваше и това раздвижваше духовете на околните. Тяхното отношение ме насърчаваше и аз с наивността на дете все повече се увеличах от тази игра.

Но колкото по-голяма ставах, толкова повече губех детската си непосредственост. Все по-рядко се появяваха и моите изключителни способности. Дали отлиташе от мен онзи ангел, който обитаваше детската ми душа?

Когато пораснах и станах девойка, този ангел понякога ме навестяваше, пронизваше ме като мълния и отново изчезваше.

А после една нощ усетих аромата на парфюма, с който вие пръскахте брачното си ложе с Аяко, и крилете на моя ангел окончателно се прекършиха. Впрочем вече говорих за това.

Едно от най-странните писма, които съм писала през младежките си години, е писмото до вас, онова за снега. Не бих имала сили да напиша повторно нещо подобно.

„Вероятно сега в Токио вали силен сняг. Сребристосивото овчарско куче лае яростно, дърпа се и иска да се хвърли върху възрастния човек, който чисти снега пред вашия дом. Кучето лае и така опъва синджира, че всеки момент ще събори зелената си колибка. Ако и срещу мен се нахвърли така, няма да мога в никакъв случай да се добера до дома ви. Човекът, който почиства снега, носи на гърба си детенце. Горкото, така неутешимо плаче. В този момент вие се появявате на двора и нежно започвате да успокоявате детето. Сигурно си мислите — какъв дрипав, жалък старец, а какво здраво миловидно детенце. Но човекът се оказва съвсем не толкова възрастен, колкото изглежда, просто негодите са оставили отпечатък върху лицето му.

Преди вашата прислужница разчистваше снега, нали? Но един ден се появи този съсухрен просяк с детето на гръб. Той се кланяше и молеше: «Такъв немощен изкуфял човек като мен каква ли работа може да върши, пък и с това дете... Никой не ме ще дори снега да изрина. А детето от сутринта залък не е хапвало... Моля ви...»

Прислужницата ви ви намери в гостната да слушате Шопен. Вашата гостна е светла с белоснежни стени, а на стените, една срещу друга, висят две картини — маслена творба на Кога Харуе и гравюра на Хирошиге, изобразяваща зимен пейзаж, също и индийски батик с райски птици. Креслата са от зелена кожа, покрити с бели калъфи. На камината, също бяла, са поставени часовник и статуетки на странни животни, наподобяващи кенгуру. На масата ви има отворен албум със снимка на Исидора Дънкан, изпълняваща танц от старогръцка пиеса. В единия ъгъл на стаята е поставена декоративна масичка с карамфили, останали навярно от новогодишните празници — може би са подарък от красива дама, щом като все още ги пазите? Пердетата на прозорците са...“

Дори не бях виждала вашата гостна, просто дадох воля на въображението си. Когато на другия ден прегледах вестника, оказа се, че в Токио не бе валил сняг, денят е бил слънчев и ясен. Толкова много се смях.

Никога преди това не се бях замисляла как изглежда вашата гостна, дори насън не си я бях представяла. Докато пишех писмото, думите сякаш сами се подреждаха върху белия лист в едно описание на тази стая.

Вече бях решила да напусна дома си и да дойда при вас в Токио. Докато пътувах с влака, там бе навалил голям сняг, но аз вече бях забравила онова свое писмо за снега. Припомних си го едва когато пристъпих прага на вашата гостна. Хвърлих само един поглед наоколо и отмаляла се отпуснах в обятията ви. А до този момент ние не бяхме дори докосвали ръцете си.

— Ти ме обичаш, да, да, Тацуе. Когато получих писмото ти, веднага преместих колибката на кучето в задния двор.

— Вероятно и стаята си подредил съобразно моето описание?

— Тацуе, мила, не се надсмивай! Стаята винаги е била такава, нищо не съм пипнал.

— Не, не е възможно!

Едва тогава започнах да разглеждам подробно всичко.

— Но ти защо се учудваш, Тацуе? Виж, аз да се учудвам, да, но... Когато прочетох писмото ти, бях смаян. „Нима е тъй силна любовта й...“, мислех си аз... Може би духом ти често си бивала тук, при мен, иначе как би могла така добре да познаваш обстановката в тази стая. Убеден съм в това. И все пак, ако е така, ако твоята душа толкова често ме е навестявала, странно е, че ти самата никога не си стъпвала тук! Помислих си това и у мен се роди решението да ти пиша, за да те повикам при себе си. Да те повикам тук дори с цената да напуснеш родния си дом. Не ни ли свърза съдбата? Нали ми бе разказвала, че съм се появявал в сънищата ти, преди още да ме познаваш?

Да, моето сърце и вашето са биели в един и същи ритъм.

Това бе още едно доказателство за пашата любов.

На другата сутрин след моето пристигане се появи онзи старец и започна да разчиства снега пред вашия дом...

Всеки ден отивах да ви посрещна от работа. Вие работехте в една университетска лаборатория. Прибирахте се по различно време. От спирката на влака до дома ви имаше два пътя — единият минаваше през оживена търговска улица, а другият покрай малка горичка. Ние винаги се срещахме някъде по средата на пътя.

Където и да се намирах, каквото и да правех, аз винаги идвах при вас, когато ви бях нужна, без зов. А колко пъти, когато се прибирахте вечер вкъщи, аз ви поднасях това, за което си бяхте мислили през деня.

Може би имахме прекалено много доказателства за нашата любов? Толкова много, че в бъдеще не оставаше нищо друго освен раздялата.

Веднъж, когато изпращах Аяко на вратата, почувствувах някаква тревога. Не трябва да си тръгва сега, помислих си. Помолих я да остане. Не минаха и петнадесет минути, и от носа ѝ рукна силна струя кръв. Какво ли щеше да ѝ се случи, ако си беше тръгнала.

Но защо, защо постъпих така? Нима не усещах, че не сте безразличен към Аяко?

Ние тъй силно се обичахме! Самата аз бях предусетила тази любов. Но защо не можах да предугадя, че ще се ожените за Аяко. Защо не почувствувах, че скоро ще умрете? Защо вашата душа не ме предупреди за това?

Сънувах такъв сън. Вървя по тясна пътечка край брега... Аромат на разцъфнал олеандър, надвесил клони на синия фон на морето, встрани — пътен знак от дърво, над върховете на дърветата лека мараня... По пътечката насреща ни върви младеж, облечен в костюм на пилот с кожени ръкавици. Веждите му са гъсти, а като се усмихна, крайчецът на лявата му буза леко се приповдигна. Известно време двамата вървим един до друг и гърдите ми се преизпълват от внезапно нахлулата в мен любов.

Сънят свърши, събудих се и си помислих, че сигурно ще се омъжа за летец. Дълго не можех да забравя този сън. Ясно помнех подробностите — името на корабчето, което плаваше край брега — „Дай-го Мидори-мару“.

Оттогава изминаха няколко години. Веднъж дядо ми ме заведе в едно курортно градче с минерални бани. Никога не бях стъпвала там преди. Една сутрин много рано се разхождах по пътечка край брега, пейзажът — онзи, същият, както в съня! И насреща вървяхте... вие... Когато се срещнахме, стори ми се, че леко въздъгнахте.

— Извинете, откъде се минава за града? — попитахте.

Аз цялата пламнах и не зная защо извърнах лице към морето, а там край брега плаваше кораб. Върху кърмата му се четеше отчетливо надписът: „Дай-го Мидори-мару“!

Разтреперих се и закрачих мълчаливо напред. Вие ме последвахте.

— В града ли се прибирате? Бихте ли ми казали къде има магазин за авточасти или някаква работилница? Простете, че така безцеремонно ви заговарям, но с мен се случи беда... Пътувах с мотоциклета си и катастрофирах. Една каруца внезапно се изпречи на пътя ми. Конят се подплаши от шума на мотора и отскочи встрани. Завих рязко на другата страна и се ударих в една скала. Сега мотоциклетът ми е в ужасно състояние.

Не бяхме вървели дълго, но помежду ни се бяха стопили всички прегради.

— Знаете ли, струва ми се, че някъде съм ви срещала преди — рекох аз.

— Аз пък си мисля, защо не съм ви срещал досега? Тоест това, което и вие казахте...

После, когато ви съзирах отдалеч по улиците на градчето, дори и да бяхте с гръб към мен, аз мислено ви извиквах и вие се обръщяхте.

Местата, където ходехме заедно, винаги ми се струваха познати. Нещата, които правехме заедно, сякаш някога вече бях правила. И въпреки всичко нишката, която свързваше сърцата ни, внезапно се скъса. Да, да, така беше. Забелязали ли сте как резонира камертонът, когато на цигулката изсвирят някоя нога? Такъв именно резонанс предизвикваше у мен вашата душа.

Но защо тогава нищо в мен не долови сигнала за вашата смърт? Може би се бе разстроил онзи механизъм в душата ми, който приемаше сигналите на вашата душа? А може би самата аз бях затворила прозореца към собствената си душа, страхувайки се, че със своята душевна сила, която не знае граници във времето и пространството, ще наруша спокойствието, вашето и на вашата съпруга?

Когато научих за смъртта ви, всичко в мен се вледени. Тогава повече от всякога пожелах да се преродя в цвете. Страстното войнство на душите от земния и отвъдния свят е в непрестанна борба да унищожи незримата граница между тези два свята, да изгради мост и път помежду им, да унищожи скръбта, породена от смъртта.

Може би!

Днес от „Страната на духовете“ до мен долитат вашите признания в любов. Но не, не ваша любима бих искала да бъде в задгробния живот. Колко по-красиво би било да се превърнем — вие и

аз — в алени сливови цветове или в дъхав олеандър. А пърхащите от цвят на цвят пеперуди да вдигнат нашата сватба.

Тогава и аз нямаше защо да следвам този тъжен обичай на хората да разговарят с мъртвите.

[1] Карута — вид японски карти със стихове от едната страна. Б.пр. ↑

[2] Поетична антология. ↑

[3] „Записки под възглавката“ (нач. на XI в.) — дневник на придворната дама Сей Шонагон. Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.